

OTEVŘENÝ PŘÍSTUP, DIGITÁLNÍ KNIHOVNY A CITAČNÍ SLUŽBY

Eva BRATKOVÁ

Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze

Eva.Bratkova@ff.cuni.cz

Motto:

Publish or Perish --
Self-Archive to
Flourish: The Green
Route to Open Access

Stevan HARNAD

ERCIM News. January 2006, no. 64.

OTEVŘENÝ PŘÍSTUP (OPEN ACCESS) -- definice

- **Přístup k dokumentům (textům aj.)**
 - **Trvalý**
 - **Bezplatný / Volný přístupný (Free Access)**
 - **Online**
 - **Pro všechny uživatele**
- **Svolení vlastníka copyrightu k neomezenému**
 - **Čtení**
 - **Stahování, Kopírování**
 - **Sdílení**
 - **Ukládání, Tištění**
 - **Vyhledávání a Hypertextovému propojování**

CREATIVE COMMONS

FAIR USE

OTEVŘENÝ PŘÍSTUP -- zdroje informací

- **Předmětově profilované archivy e-tisků**

- **Povrchový web (personální stránky)**

- **Institucionální repozitáře (IR)**

- **Registry of Open Access Repositories** **680 (2006)**

- **Online časopisy s otevřeným přístupem**

- **Directory of Open Access Journals** **2 235 (2006)**

Příklad OA e-Archivu a Pozvánka k auto-archivaci

The screenshot displays the E-LIS website interface. At the top left is the logo "E-LIS" with the URL "eprints.rclis.org" and the text "E-prints in Library and Information Science". A navigation bar contains links for "home", "about", "search", "browse", "register", "registered users area", "help", "FAQ", and "JITA".

The main content area is titled "Welcome to E-LIS" and "The open archive for Library and Information Science". It states that there are 3623 documents in the archive and provides a brief description of the archive's purpose: to facilitate self-archiving and ensure long-term preservation of scientific or technical documents.

On the right side, there is a search section with a "How to?" dropdown menu showing "Simple" and "Advanced" options. Below this are input fields for "Titles, Abstracts, Keywords" and "Full text", and a "Submit" button.

At the bottom, a "Recent submissions" section lists several documents:

- Leslie, Scott W. (2006) *Introducing SOL*R*. Delivered at British Columbia Library Association: Sharing a Vision: The Power of Collaboration, Burnaby, BC. Presentation.
- Holley, Rose (2001) *Digital delicacies*. Delivered at University of Auckland General Staff Conference 2001, Auckland, New Zealand. Presentation.
- Holley, Rose (2005) *Digitising photographs for small museums and historical societies*. Delivered at Small Museums Group Workshop April 2005, Auckland, New Zealand. Presentation.
- Holley, Rose (2005) *The E-Reserve Project at the University of Auckland 2003-2005*. Departmental Technical Report, Digital Services and Systems, University Library, University of Auckland.
- Holley, Rose (2005) *The ExamBase Project at the University of Auckland 2001-2005*. Departmental Technical Report, Digital Services and Systems, University Library, University of Auckland.
- Holley, Rose (2002) *Developments in access to art information : EnCompass digital portal*. In *Proceedings ARLIS 2002*, Auckland, New Zealand.
- Holley, Rose (2003) *The new Map Librarians : Local perspectives and local experiences on digital spatial data and map librarianship*. In *Proceedings GeoCart 2003*, Taupo, New Zealand.

Left-side navigation menus include "Deposit" (Online submission, Demonstration, New user? Register, Registered users area, Forgot password?, Deposit by e-mail, Submission policy, Copyright issues, Submission guidelines), "Looking for help?" (How to register, Submission instructions, Frequently Asked Questions, Privacy policy, Language options), "Information" (Brochures, Related documents, Usage statistics, Editors' tools, Classification schema, LIS OA resources), and "About us" (E-LIS, Who we are, Supporting organizations, Volunteer opportunities).

Right-side navigation menus include "Browse" (By Author or Editor, By Journal or Book, By Subject, By Country, By Year, By Latest Additions) and "Services" (E-mail alerts, RSS feed, Recommend to a friend, MetaLIS).

INFORUM 2006 : 12. konference o
profesionálních informačních
zdrojích 23 -25 května 2006, Praha

OTEVŘENÝ PŘÍSTUP -- podpora hnutí OA

- **AUTOŘI**

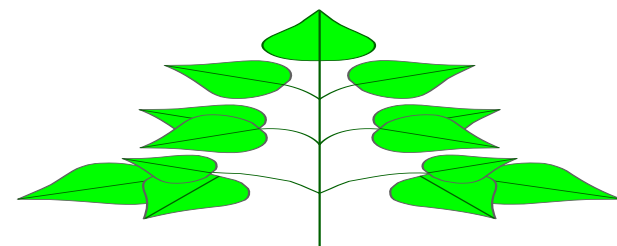
- Auto-archivace výsledků výzkumu
- Zvyšování citovanosti publikací a vlivu na jiné autory

- **Výzkumné instituce, Nadace aj.**

- Budapešť'ská iniciativa OA (OSI) 2002
- Prohlášení z Bethesdy o publikování s OA 2003
- Berlínská deklarace o OA 2003

- **Komerční vydavatelé**

- Projekt ROMEO / projekt SHERPA
- „ZELENÁ POLITIKA“ vydavatelů

CITAČNÍ INDEXAČNÍ SLUŽBY

- **KOMERČNÍ (vybrané časopisy, popř. jiné zdroje)**
 - **Web of Knowledge / Web of Science (Thomson)**
 - **Scopus (Elsevier)**
 - **CrossRef (PILA)**
- **NEKOMERČNÍ (OA zdroje z WWW a IR)**
 - **Google Scholar (Google)**
 - **CiteSeer (PenSU, SIST)**
 - **Citebase Search (Univ Southampton)**
 - **ISI Web Citation Index (komerční)**

WOS

Scopus

CrossRef

- Velikost DB a obsah
 - 37 000 000 -- SCI, SSCI, AHCI, CHRI, ICH
 - 28 000 000 -- STM
 - 10 000 000 -- STM a jiné obory
- Retrospektiva DB
 - 1900-- , 1956-- 1975-- -- články + citace
 - 1966-- (články) + 1995-- (citace)
 - Různá (CrossRef)
- Zdroje excerptce
 - 9 000 (15 000) časopisy, z toho 230 online OA
 - 14 000 časopisy, 400 online OA a WWW (Scirus)
 - 9 200 časopisy, sborníky, knihy

Google Scholar (stále Beta verze)

- <http://scholar.google.com> 2004--
- Vydavatelé (obsah, metadata aj.) a Google (SW, HW)
- Obsah: vědecká literatura včetně akademických vydavatelů **+++ OA materiály z e-archivů a IR a WWW**
- Různé typy dokumentů, STM + humanitní (málo)
- Zpracování citací (bílá místa)
- **Málo informací o obsahu, časovém pokrytí, tvorbě, dopňování a SW**
- Vyhledávání -- problémy a bariéry k úplným textům
- Funkčnosti vyhledávání (problém), **uspořádání podle Page Rank a Citovanost** (problém úplnosti)
- OpenURL propojování

CiteSeer.IST (ResearchIndex, CiteSeer)

- <http://citeseer.ist.psu.edu> 1999--
- PenSU, SIST (2005, 1 200 000 USD, rozvoj SW)
- L. Giles, S. Lawrence, K. Bollacker (NEC)
- Digitální knihovna (Aut_DK) a citační rejstřík
- Počítačová věda, Informační věda
- OA materiály z WWW (PDF, PS), vědecká literatura
- Unikátní technologie ACI / extrakce a rozpoznávání citací
- Vyhledávání ve dvou Indexech -- různorodé výstupy
- Prezentace výstupů, uspořádání záznamů
- Kontextové informace
- Úplné texty (750 000)

Citebase Search

- <http://citebase.eprints.org> 2001--
- Univ of Southampton ([Tim Brody](#) aj.) **OAI citační služba**
- **380 000 článků** (neukládají se, ale různě vyhledávají)
- **10 000 000 citací**
- **Autonomní scientometrický nástroj k odhalování obsahů e-Archivů a IR**
- **Prezentace citačního vlivu, statistiky a analýzy citací**
- **Grafické prezentace**
- **Jednoduché rozhraní (Metadata,Citace)**
- **Kritéria řazení záznamů článků**
- **OpenURL propojování, Další rozvoj**

ISI Web Citation Index

- **Projekt (komerční služba) -- Thomson (WOK/WOS)**
- **Online OA materiály z WWW, vědecká literatura -- PEČLIVÝ VÝBĚR**
- **Technologie ACI (CiteSeer) a její zlepšení (harvesting OAI archivů) -- Extrakce a rozpoznávání citací**
- **Zatím přírodní vědy**
- **Komerční služba**

Získávání citací a budování optimálního CI

- Strukturované citace (podíl lidské práce) + extrakce citací z textů (**WOS, Scopus**)
- Nestrukturované citace (**Citebas Search, CiteSeer**) - extrakce citací a jejich sjednocování algoritmicky
- **Google** - nejasné, zřejmě extrakce citací z úplných textů

Citační propojování pomocí metadat

- Tvorba vazby (propojení) mezi citujícím a citovaným dokumentem a vytváření citačních indexů
- Formální přístupy:
 - OpenURL (OpenURL Framework standard, Z39.88-2004) -- perspektivní směr (strojové zpracování)
 - DC Guidelines for Encoding Bibliographic Citation (DC-GEBCI) (popis podle OpenURL Framework standard) -- strukturování ručně

OpenURL -- citační metadata

Moll JR, Olive & M, Vinson C.

Attractive interhelical electrostatic interactions in the proline- and acidic-rich region (PAR) leucine zipper subfamily preclude heterodimerization with other basic leucine zipper subfamilies.

J Biol Chem. 2000 Nov 3 ; 275(44):34826-32.

ISSN 0021-0258

doi:10.1074/jbc.M004545200

<http://sfx1.exlibris-usa.com/demo?sid=ebscormedline&aulast=Moll&auinit=JR&date=2000-11-03&stitle=J%20Bio%20Chem&volume=275&issue=44&spage=34826&issn=0021-9258>

DC-GEBCI

- Doporučení DCMI 2005 -- Kódování bibliografických citací uvnitř popisu DC (kvalifikovaný Dublin Core)
- PRVEK: **dc:identifier**
- ZJEMNĚNÍ: **dcterms:bibliographicCitation**
- PRVEK: **dc:relation**
- ZJEMNĚNÍ: **dcterms:references**
- POŽADAVEK: **plain text** v citaci
- Citační styly: ISO 690, Chicago, MLA, APA, Harvard aj.
- Ke strojovému zpracování citací **se doporučuje využití OpenURL Framework ContextObject**
- Využití standardu k budování citačních indexů

DC-GEBCI -- příklad popisu citačních metadat

dc:title	Digital libraries and open access
dc:creator	Smith, J
dc:subject	digital libraries
dc:publisher	Oxford Press
dc:type	Text
dcterms:issued	2005
dcterms:isPartOf	urn:ISSN:1234-5678
dcterms:bibliographicCitation	Online 25(3), 230-255. (2005)

Doporučení pro budování OA CI služby

- **Standardizace bibliografických metadat uvnitř úplných textů (pro OA archivy), například na základě OpenURL**
- **Úlohy autorů textů**
- **Úlohy citačních služeb**
- **Bibliometrická webová měření a evaluace výzkumu**

Literatura:

- **HARDY, R.; OPPENHEIM, Ch.; BRODY, T.; HITCHCOCK, S. aj. *Open Access Citation Information* [online]. September 2005 [cit. 2006-04-20]. Final report - Extended version. JISC Scholarly Communication Group. Dostupný z ECS: <http://eprints.ecs.soton.ac.uk/11536/>.**
- **JACSÓ, P. As we may search – Comparison of major features of the Web of Science, Scopus, and Google Scholar citation-based and citation-enhanced databases. *Current science*. November 2005, vol. 89, no. 9, s. 1537-1547. ISSN 0011-3891.**